

СТАНОВИЩЕ

от проф. Валери Стоилов Стоянов, доктор по психология, кат.
„Психология”, Юридически факултет на Варненски свободен университет
„Черноризец Храбър”

относно дисертационен труд на тема „CONFLICT RESOLUTION AND
PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT OF MIND THROUGH BUDDHIST
MONK ORDINATION”

за присъждане на ОНС „доктор по психология”, на
Матана Лерчароенсомбат

I. Общо представяне на дисертационния труд, актуалност на темата и резултати от изследването.

Дисертационният труд „CONFLICT RESOLUTION AND PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT OF MIND THROUGH BUDDHIST MONK ORDINATION” на Матана Лерчароенсомбат е посветен на интересна, малко разработвана в наши условия и актуална тема. Разработването ѝ дава среща на съвременната психология (която е преди всичко психология на човека от Западната цивилизация) и практики от изтока, които са ориентирани към моралното и като цяло - личностното израстване на индивида. Подобна среща предполага с подходите и инструментите на психологията да се провери ефективността на източни практики за морално израстване.

Както и самият докторант пише, повечето проблеми в съвременното общество „...произлизат от емоционалните тенденции, емоционалността и от начина, по който хората мислят за света и за себе си. Наша отговорност като глобални граждани е да разрешаваме все по-разрушителните конфликти, които възникват на много места около нас и които изискват незабавни действия, базирани на комплексни, разнообразни, допълващи се и дори противоречиви отговори.” (с.1).....” Въпреки че е на двацет и шест века, учението на Буда все още е много влиятелно и може ефективно да ни доведе до постигането на целите на хилядолетието (Millennium Development Goals - MDGs), свързани с насърчаването на взаимното разбирателство и стремеж към мирно разрешаване на конфликтите.” (с.3). Изхождайки от тези базови постановки, докторантът формулира и целта на дисертационното изследване, а именно, „...да се проучи психичното развитие и израстването на ума в резултат от медитативната практика и придобиване на знания за будистките понятия, които могат да повишат

равнището на емоционална интелигентност, а по този начин – и уменията за разрешаване на конфликти.” (с. 8). В перспектива докторантът вижда, при позитивни резултати от изследването, системата за подготовка на будистките монаси да бъде разглеждана като възможна алтернатива в програмите за развитие на мисленето за различни групи хора, с което ще се получат непосредствени ползи и резултати за обществото.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от описание на таблици и фигури, въведение, пет глави, използвана литература, и приложения, разгърнати на 226 страници компютърна разпечатка. Използвани са широк кръг от литературни източници, голяма част от които са от последните десет години.

В първата глава са изложени целта на изследването и неговата значимост за практиката, очертани са ограниченията и са формулирани основните хипотези. Втората глава е посветена на теоретичния анализ по темата на дисертацията. Задълбочено е представена концептуалната рамка и ключовите идеи на изследването, като: същността и процесът на разрешаване на конфликти, развитието на мисленето, емоционалната интелигентност и основните тези от будистката философия, които стоят в основата на изследването, същността на медитацията и връзката ѝ с емоционалната интелигентност. Учението за медитацията в будизма е насочено преди всичко към две цели: първо - повишаване, насърчаване и култивиране на позитивни чувства; и второ - отказ и отричане от алчността, омразата, заблудата и самонадеяността. На тази основа се очертава взаимодействието между медитацията и неврологичните процеси, влиянието ѝ върху емоционалната интелигентност и усвояването на подходи за управление на конфликти.

Теоретичната част на дисертационния труд е разработена с разбиране на проблематиката и е показана способност за критична оценка на съществуващите обяснителни модели и йерархията на понятията, от които са изградени. Текстът е четивен, построен логично и критично и насочва към възможните емпирични проверки и приложни аспекти на анализиранияте теоретични модели. Всяка глава завършва с ясно формулирани изводи. Литературните източници са ползвани коректно.

В трета глава е представено описание на изследователската методология – дизайн на емпиричното изследване, процедура за събиране на данни и използваните методики, както и подходите за обработка и анализ на данните. Смятам за голямо достойнство на дисертационната разработка използването на метода на експеримента за емпирична верификация на основните допускания. Рядко в дисертационна разработка през последните години у нас се използва методът на експеримента. Болшинството дисертации се базират единствено на корелационни дизайни, което поставя под съмнение качеството и валидността на

получените резултати. Независимо, че експерименталният план с една група, тест, въздействие и пост-тест е широко критикуван, поради невъзможността за сигурен контрол над фоните въздействия, в дадената ситуация, това е най-адекватният изследователски план. Изследваните лица са изолирани от широката социална среда за времето на експеримента, с което се решава именно въпросът за влиянието на фоните въздействия. В дадения случай, с експеримент по план с една група, тест и пост-тест, се получават напълно валидни и надеждни резултати.

В четвърта глава е представен анализ на резултатите, а в пета - изводите, отнесени към формулираните хипотези. Илюстрирани са промените в нивата на емоционалната интелигентност и уменията за разрешаване на конфликти след обучение по посвещение за будистки монаси. Използваните статистически процедури са адекватни и показват значимостта на експерименталното въздействие.

Като цяло, емпиричното изследване е прецизно планирано и проведено, а емпиричната информация качествено обработена и анализирана. Моделът на собственото за докторанта изследване логически произхожда от анализите в теоретичната част на дисертационния труд. Получени са значими научни и научно-приложни приноси.

Планирането на емпиричното изследване, провеждането му и анализите на получената информация, са свидетелство за високата изследователска култура на докторанта.

Авторефератът отразява изцяло съдържанието на дисертационния труд. Основните части от дисертационния труд са представени в статии, публикувани в списания на английски език.

II. Бележки и препоръки

Като цяло, нямам бележки от критично значение, т.е. такива, които да поставят под съмнение качеството на дисертационната разработка. Препоръчвам на докторанта в бъдеще, при публикуване на труда, да даде повече информация за използваните две психологически методики. Имам предвид, освен алфата на Кронбах за вътрешната съгласуваност на методиките, да се дадат и факторни анализи, за да сме убедени, че факторната структура на използваните методики съответства на структурата на оригиналните методики.

III. Научни и научно-приложни приноси:

Дисертационният труд дава основание за формулиране на следните научни и научно-приложни приноси:

1. Направен е задълбочен психологичен анализ на възможностите на медитацията в рамките на ритуалите при будизма и ползите от тях за

развитие на позитивно мислене, подобряване на емоционалната интелигентност и моралното израстване на личността, както и за развитие на способности за успешно справяне с конфликти в междуличностните взаимоотношения.

2. Емпирично, чрез използване на метода на експеримента, е доказано влиянието на медитацията върху развитието на емоционалната интелигентност, моралното израстване на личността и разширяване на възможностите за разрешаване на конфликти.

3. На емпирично равнище се разкрива взаимосвързката между емоционалната интелигентност и уменията за разрешаване на конфликти, което има научно и приложно значение.

Като цяло резултатите от изследването са сериозна база от знания, които активно могат да се използват от психолози и непсихолози за специфични цели по създаване на програми за моралното израстване и/или за психологично консултиране на хората в посока да разбират по-добре другите, както и себе си.

IV. Заключение

Представената дисертация представлява цялостно, логично построено и актуално изследване в значима област на психологическото познание. Научните приноси са от теоретичен и приложно-практичен характер. Това ми дава основание да препоръчам на уважаемите членове на научното жури, да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Матана Лерчароенсомба.

15.05.2014 г.
Гр. Варна

Разработил становището:
Проф. д-р Валери Стоянов